

formule svatební, písně, tance, obřady čistě rituální a svatební hostina. Nemůžeme se zde zabývatí podrobnostmi. Autorovo líčení je velmi pečlivé, jasné a všimá si všech jemných podrobností, které mají často velký význam při vysvětlení právního jich významu, které však neunikají zraku tak bystrému a vyškolenému jako jest autorovo. Ku konci této části přispisuje pojednání o vlastním vývoji formy uzavírání manželství a odděluje tu formy sakrální od forem světských a spatřuje tu zvláště charakteristickým sesvěččování forem sakrálních.

Část třetí, ve které přímo již vystupuje úkol kanonistův, líčí vliv formy světské na formu církevní. A autor zabývá se nejprve opět vyličením postupu s jakým dostala se církevní forma sňatku do Polska. Všimá si tu opětně všech počátečních vlivů a jaká to byla forma církevní, která poprvé vstupuje do Polska. Pak probírá postupně zasnoubení, prohlásky a vlastní uzavření sňatku, jak jejich církevní formy vnikaly do země Polské. Připojuje pak pojednání o církevních ritech manželských polských, jichž texty v dodatku vydává.

Kniha autorova jest zajímavá ze dvou hledisek a sice především obsahem a svou methodou. Obsahově přináší mnoho a mnoho nových poznatků, které budou sotva kdy ještě doplněny. Methodou tou je pozoruhodná v tom, že spojuje badání ethnologické s historickoprávním. A tu dochází k závěrům, které přesvědčují.

I jiných práv slovanských si všimá a rovněž i českého práva, kde výsledků českého badání používá velmi úspěšně. Ve svém díle autor použil obrovské literatury, která v tomto předmětu jest. Jen někde bychom doplnili ji z dějin českého práva soukromého. Rauscher.

Vetulaní Adam, Pozew sądowy w średniowiecznym procesie polskim. Kraków 1925. Str. 115.

Jest to první větší práce mladého autora a potvrzuje jen, že autor jest nadán velmi bystrým úsudkem právnickým, že dovede velmi pečlivě probíratí zprávy pramenů, podrobovatí je kritice a činiti správné závěry. Polský starý proces, jehož studium pěstované v Polsku dosud prof. Rafaczem, našel v něm velmi obratného badatele. I pro nás je práce autorova zajímavá zvláště tím, že poskytuje příležitost uvažovatí o velmi zanedbaném oboru našeho práva českého, práva procesního. Středověký proces byl sobě s mnohých zemích často podoben a tak možno srovnávatí v leččems i český proces s procesem polským a zvláště možno tak činiti s pūhonem.

Autorova práce kromě úvodu obsahuje čtyry oddíly a sice v první části autor podává pojem pūhonu polského, v druhé líčí vývoj ve XIII. a XIV. století, ve třetí části probírá pūhon v XV. a na počátku XVI. století. Část čtvrtá pojednává pak o účincích pūhonu.

V úvodě upozorňuje autor na to, že pūhon v Polsku byl vždy činností procesní, v níž účastnil se určitou činností úřad. Nebyl tudíž v polském procesu institut podobný starogermánské »mallatio«. Vyskytají se sice smlouvy mezi stranami, podle kterých má se určitá osoba

dostaviti před soud, ale tu závazek plyne ze smlouvy stran. Podobné smlouvy byly dosti hojnými i v českém právu.

Autor přistupuje potom k vytknutí pojmu půhonu a praví, že půhonem jest vyzvání dostaviti se před soud určité osoby, vykonané za účasti úřední, bez ohledu na formu, ve které se tato účast jeví. Autor tvrdí, že půhon jest prvé stadium, které zahajuje soudní řízení a popírá tím mínění autorů starších, kteří tvrdili, že půhonu předcházela žaloba. Autor tu praví, že nebylo ve starém procesu polském toho řízení před půhonem, aby soudce zkoumal žalobu pohánějícího právně. Má pravdu, ale bylo by probádati, nebylo-li tu řízení, které přece jen existuje před půhonem, třeba by je nebylo možno ztotožniti s moderní žalobou a obžalobou. Kdyby byl autor použil ku srovnání na př. práva českého byl by poznal, že tu pojem žaloby byl zcela jiný než v moderním právu, právě tak, že tu existovalo zvláštní řízení před půhonem zvané útok.

V oddílu druhém autor probírá nejprve všeobecně formu půhonu ve 13. a 14. století. Dělí ji na půhon sluhou soudním, půhon provedený znamením soudcovým a konečně znamením uděleným privilegiem. Všechny tyto druhy půhonu byly půhony ústní. Půhon sluhou soudním byl prvotní forma půhonu. Pohánějící nemusel žádati za vydání půhonce přímo soudce, nýbrž mohl se dorozuměti s nižším soudním úředníkem. K tomu bylo by možno srovnati opětně poměry české, kde žádán jest starosta komorníčí za vydání komorníka již v knize Rožmberské. I v podrobnostech výkonu polského půhonu našli bychom mnoho podobností s provedením půhonu českého. Lépe by tu bylo srovnati ustanovení knihy Rožmberské a Řádu práva zemského než Jus regale montanorum. O druhé formě znamením soudcovým autor tvrdí, že znamená to v pramenech uváděné není pouze pečeti, nýbrž znamením vůbec, i také hůlka, kterou pohánějící obrží od soudce. Autor dovozuje, že půhon mohla vykonati sama pohánějící strana majíc znamení soudcovské. Důvod, proč se později tato druhá forma vyvinula, jest hospodářský, totiž odsunutí soudního sluhu, komorníka, aby nemohl vykořisťovati pohnané. Třetí formou jsou půhony soudními znaky na základě privilegií. Tu autor hlavní důraz klade na vysvětlení, zda soudním znakem jest tu pouze otisk pečeti, či zda se tu jedná o půhonný list. Míněním jeho jest, že výrazy *anulus* a *sigillum* ap. značí celý list opatřený pečeti. I tu mohl autor velmi těžiti ze srovnání s poměry českými. Zdá se nám, že pro české poměry theorie autorova by byla popřena. V českém procesu obdržel komorník jako legitimací zemskou pečeť, t. j. otisk pečeti na pergameně. Jinak tomu bylo na Moravě, kde půhončí obdržel legitimační půhonný list. Nesmí se ovšem zapomínati, že poměry ovšem v českém právu procesním byly jiné než v Polsku. Autor velmi originelně motivuje, proč asi nebyla znamením pouze pečeť, nýbrž list půhonný opatřený pečeti. Pak líčí vývoj půhonu listem, který nejprve byl připuštěn privilegii až později ku konci stol. XIV. se stal všeobecným.

V oddílu třetím obrací se autor k vylíčení půhonu 15. a 16. století

a tu nejprve všímá si pŕuhonu písemného všeobecně, pak probírá obsah pŕuhonného listu. Postupuje tu tak, že srovnáním více pŕuhonů určuje části, které jsou nutny a podstatny pro pŕuhon. Na prvém místě jest otázka, ve jménu koho pŕuhon jest vydán. V polském procesu oproti procesu českému jest charakteristické, že pŕuhon vydáván jest jménem královým po případě jménem soudního úředníka. Další částí pŕuhonu jest pojmenování pohnaného. Tu ovšem pŕuhon polský obsahuje opětne podobnosti s pŕuhonem českým a zvláště jest tu také otázka, že musí býti uvedeny pozemky a nemovitý majetek, který pohnaný má. Bylo tu možno tuto otázku podobně řešiti, jak učinil v českém právu Stieber (k vývoji správy). Také autor měl prozkoumati otázku pŕuhonu na osoby, které neměly nemovitého majetku. Naskýtá se tu rovněž možnost, zda nebylo stejné podobnosti v procesu polském s pŕuhonem českým na tkáče po př. pŕuhon zátkyně. Dalšími částmi písemného pŕuhonu pak jest uvedení jména pohánějícího, předmět a cena sporu, doložka iudicialiter responsurus, určitá data a pečeť. V dalším autor všímá si formalismu pŕuhonného listu, vystavení pŕuhonného listu, o uskutečnění písemného pŕuhonu a o době provedení pŕuhonu a soudním rokem. Ku konci práce oddíl čtvrtý obsahuje vylíčení účinků pŕuhonu. I v těchto kapitolách bylo by možno naléztí velmi hojně podobnosti s procesem českým.

Upozornění naše na analogie v procese českém nejsou ovšem výtkami autorovi. Neboť práce jeho hodnocena pro polské právo má nesporně význam velký svým obsahem i methodou badání i jasným podáním i originalitou odůvodnění autorových názorů. Rauscher

Vetulani Adam, *Zastępstwo procesowe w Polsce przed statutami Kazimierza W.* Lwów, 1925, str. 15. Pamietnik historyczno-prawny, tom. I. Z. 4.

Práce mladého autora vzniklá v seminári prof. Kutrzely přináší doplněk ku práci Rafaczově o zástupcích stran v procesu polském. Rafacz tvrdí, že zastoupení v polském procesu stává se institucí všeobecnou teprve statuty Kazimíra Velkého. Před tím podle Rafacza nebylo právu polskému zastoupení známo. Zastoupení jest sice v právu kanonickém, ale až do pol. stol. XIV. v právu polském v případě zastoupení jest třeba zvláštního privilegia královského, aby mohlo se zastoupení uplatniti. Autor uvádí příklady, některé dokonce již uvedené Rafaczem, a na podkladě dokladů z pramenů soudí autor instituce procesních zástupců byla rozšířena v právu polském již před statuty Kazimíra Velkého. Normálním způsobem ustanovení procesního zástupce bylo ustanovení ústní před soudem a k tomuto ustanovení nebylo třeba žádného privilegia. Autor ukazuje, že již ve XIII. století bylo zastoupení procesní pravidelným.

Pokud jde o ustanovení statut Kazimíra Vel., autor míní, že formulují jen obyčej do té doby platný a přinášejí jen tu novotu, že činí procesní zastoupení institucí všeobecnou, rozšiřující ji na všechny

vrstvy, nejen pouze na vrstvy nižší. Pravidelným zůstalo zmocnění ústní a teprve obyčejem vyvíjí se způsob procesního zmocnění písemného. Způsob tento vniká do polského práva z práva církevního.

Souhlasíme plně s autorem, že procesní zastoupení vyvíjelo se postupně a že nebylo k němu třeba ani ve starších dobách zvláštního privilegia královského. Také autor dobře uvedl, že procesní zastoupení nebylo ve starší době hojným, nýbrž vyskytalo se řídce. A rovněž i formu ústního zřízení procesního zástupce správně zdůraznil. Autor byl by tu nalezl vzory v českém právu a mohl svůj správný názor také srovnáním podepřít. Na příklad v listině z r. 1255 uvádí se velmi názorný doklad: »stans ego, praví pohánějící, coram ipsis (soudci) petii dominum Andream (předsedajícího soudu) mihi dari in prolocutore et aduocatum, qui uice mea verbum meum coram ipsis conquerendo proposuit in hunc modum«. (Codex dipl. et ep. Moraviae III, 193). Upozorňujeme tu také na čl. 4. Řádu práva zemského, který podává velmi názorný příklad právě z pol. XIV. století. Práce autorova poskytuje vhodný doplněk práce Rafaczovy a přispívá dále ku studiu polského starého procesu. Rauscher.

Lange Oskar, Lokacja miast Wielkopolski właściwej n.a prawie niemieckim w wiekach średnich. Lwów, 1925, str. 76, s mapou. Pamětník hist. prawny tom. I. z. 5.

Velmi svižně psaná studie povstala v semináři prof. Kutrzy, která jsouc prvotinou vyniká nad podobné práce přináší mnoho nového o předmětu, který dosud byl dosti zanedbán. Autor vytýká, že práce jeho omezena je místně i časově. Místně soustřeďuje se badání autorovo na vlastní Velkopolsko t. j. na vojvodsko poznaňské a kaliské. Časově hranicí jest rok 1500 od počátku lokace měst na právě německém. Na počátku své práce uvádí přehled literatury a prameny, zvl. privilegia jednotlivých lokovaných měst. Upozorňuje tu na případy, kdy město zakládáno jest na půdě knížecí a na půdě smluvné. Konečně probírá jiné listiny, které nejsou sice privilegii lokačními, ale lokace se dotýkají a přinášejí o ní zprávy. V kapitole druhé promlouvá autor o době a místech zakládání měst ve Velkopolsku. Velmi dobře tu upozorňuje, že je líšiti pojem města ve smyslu hospodářském a právním. Pokud jde o pojetí prvé nebylo by zdůrazňovati vlivu německého, pokud jde o význam druhý, je tu nesporný vliv německý. Neboť německá kolonisace přinesla sebou městské právo, jehož před tím v Polsku nebylo. Prvým městem ve Velkopolsku založeným na právu německém jest podle panující theorie Hvězdno z r. 1243, ale jest i přípustno, že starším jest Šrůdka z r. 1231. Pak následovala řada měst dalších. Autor na str. 17. až 39. sestavil velmi pečlivě tabulku těchto založených měst. V této tabulce nejprve vytknuto jest, kdy bylo město založeno, dále název města. Pak uvedeno, zda na místě, na němž město bylo založeno, byla jaká osada předtím. Rubrika další obsahuje, zde město v době založení bylo ve vlastnictví knížecím či soukromém a p. Autor ovšem neomezil se

prostě na sestavení této tabulky, nýbrž správně srovnáním uvedených dat a úvahami nad nimi dochází k závěrům, které ovšem prozrazují bystrost autorovu.

Nejprve sleduje dobu, v níž byla jednotlivá města zakládána a tvrdí, že počet nově zakládaných měst ve Velkopolsku ve 14. a zvl. v 15. stol. stoupal oproti sousední říši římskoněmecké, kde počet naopak klesal. Pak sleduje směr geografický, jakým zakládání měst se dalo a dochází opět k podivuhodným závěrům o pravidelnosti, kterou se postupně v různých stoletích lokace dala. Dále zajímá autora otázka hustoty měst a konstatuje, že hustota měst ve Velkopolsku byla daleko větší než v říši. Pak jest otázka, zda na místě zakládaného města byla již určitá osada, na jejímž místě město vznikalo. Autor konstatuje, že ve většině případů byla tu již určitá osada dříve a že v menšině případů nebylo tu žádného dřívějšího osídlení. Konečně jest zajímavá otázka, zda město vzrostlo z podnikání světského či duchovního. Převahu má zakládání na půdě světské.

Pak autor obírá se otázkou, na kterém právě německém byla města v Polsku zakládána a konstatuje, že bylo to právo magdeburské a sice výlučně, nehledíme-li k jeho zvláštním formám, k právu města Středy a Kulmu, které rovněž v Polsku hojně byly rozšířeny. A autor pečlivě i tyto zvláštní formy rozlišuje a uvádí počet měst, která jednotlivá tato práva získala v tabulce druhé na str. 54 až 62. I z této tabulky autor činí závěry a upozorňuje, že vlastního čistého magdeburského práva městského bylo v Polsku velmi málo a zakládaná města brala si vzor ze založených měst polských, která všem měla právo magdeburské.

V poslední kapitole autor upozorňuje, že kolonizace mohla se uskutečniti t. j. že místo obdařené právem městským zůstalo skutečně městem a neklesla úplně opět na úroveň vsí, po případě zda úplně nezanikla. A autor příklady takového zániku skutečně uvádí. Ku konci knihy připojena jest mapa, kde různou barvou naznačen vývoj v různých stoletích a pak zda a jakou formu mělo místo před obdařením městským právem.

Jak řečeno práce jest velmi jasně psána a přináší řadu nových poznatků. Zdá se nám však, že tvoří jaksi část prvou t. j. že bylo by třeba pojednati ještě o formách, jakými byla jednotlivá města zakládána a provést vlastní rozbor privilegií, udělených jednotlivým městům. Byla by to jaksi část zvláštní k dílu přítomnému. Ale i tak má práce cenu značnou a je z jí patrně velmi bystré uvažování autorovo, které přináší také přesvědčivé závěry.

Rauscher.

Dąbkowski Przenysław, *Palestra i księgi sądowe sannaockie w dawnej Polsce*. Lwów 1925. Pamiętnik hist. prawny tom. I. z 6. Str. 55.

Prof. Dąbkowski plně svůj slib redakční, že bude uveřejňovati ve své sbírce i některé právní památky, vydává přítomnou publikaci. Navazuje pak tato práce na dřívější díla autorova o soudních knihách

hradských a zemských východní Malopolsky, které uloženy jsou v archivu bernardiňském ve Lvově a které jsou pravým pokladem pro právního historika, podobně jako zemské desky u nás. Autor však přítomnou prací vydává také další kapitolu ze své činnosti badatelské o právních dějinách zemi Sanocké. Autor tu postupuje tak, že nejprve mluví o uspořádání soudních spisů před r. 1435, pak obrací se ku knihám hradským, uvádí tu jednotlivé písaře hradské a změny, jež staly se ve správě těchto knih. Pak přistupuje ku knihám zemským a podkomořským stejným způsobem. Ku konci uvádí seznam úředníků a připojuje 19 listin týkajících se dějin soudních knih sanockých.

Práce autorova, která vznikla z velké píle a dlouholeté práce v samotném archivu bernardiňském, jest cenným příspěvkem ku celkovému obrazu vývoje soudních knih polských. Rauscher.

Adamus Jan, *Zastaw w prawie Litewskiem XV. i XVI. wieku*, Lwów, 1925, str. 141. *Pamiętnik hist. prawny*, tom. I. z. 7.

Velmi zajímavá práce o zástavním právu litevském soustřeďuje se sice do století XV. a XVI., ale autor hledá původ jednotlivých ustanovení právních, vysvětluje je geneticky. Velkou předností a skutečnou cenou práce jest, že autor pokusil se také o theoretické pojetí zástavního práva litevského zvláště a zástavního práva všeobecné. Theorie zástavního práva jest jednou z nejzajímavějších, ale také nejtěžší otázkou vůbec. Autor v úvodě podává přehled teorií o zástavním právu, zvláště o pojmech dluhu a ručení za dluh. Upozorňuje i na theorii Vladimírského Budanova, který tvrdí, že zástava vytvořila se z práva retransakce blízkých příbuzných. Vladimírský Budanov spojuje theoretické pojetí práva litevského s vývojem zástavního práva ruského a proto také autor pokouší se o vlastní theorii. Právo litevské zachovalo si četné zbytky starého právního vývoje. Jsou tu ještě v XV. a XVI. století formy často původní a neporušené a autoru poskytl tento stav tudíž hojnou příležitost nejen k zachycení těchto forem, nýbrž i k tomu, aby vytvořil theorii vlastní. Theorie autorova opírá se o theorii Giekeovu. Podle tohoto zástavní právo povstalo jako právo věcné z pojmu vlastnictví. Autor klade důraz na zástavní smlouvu a její spojitost se smlouvami, které přenášejí vlastnictví. Podle theorie Gierkeovy již v době, kdy se zástava ještě nevyčlenila z práva vlastnického, existoval již přesně rozdíl mezi dluhem a ručením zaň a původní zástava pak byla ručením. Autor klade důraz na to, že různění dluhu a ručení jest v litevském právu různěním logickým a souhlasí tu s Amirou. Autor tvrdí, že ručení nemuselo býti ustanoveno zvlášť vedle dluhu, když každý dluh právem samotným přinášel za sebou ručení. Jestliže pro určitý dluh vytvářeno bylo ručení určitých věcí nebo osob třetích, příčina toho nebyl nedostatek právní ručení na straně dlužníka, nýbrž jen nedostatek faktický. Jestliže se vyskytl případ, že úmlouvou mezi stranami věřitel ztratil právo žádati zaplacení od dlužníka, musel se omeziti na tato ručení

určené úmluvou. Autor zdůrazňuje, že příčina toho nemusela tkvít v tom, že ručení dlužníka samotného neexistovalo.

O zástavě s držbou praví, že zástava tato representovala určité nabytí, určitý zisk. Čím dále ovšem vzdalovala se zástava s držbou smluv, ze kterých povstala, tím více jevil se její charakteristický rys, totiž nabytí jen na určitý čas, oproti smlouvám původním, které přinášely nabytí trvalé. Autor tvrdí, že tam, kde jednalo se o určité nabytí, kde vystupuje určitá osoba, která nabývá a určitá opět, která pozbývá, tam nemůže se mluvit o dluhu a ručení zaň. Teprve později vzniká kredit a rodí se dluh a ručení. Autor rozvíjí dále postup, jakým vyvíjela se zástava nemovitosti. V jeho theorii je důležité pojetí, že ručení jest stavem mladším. Ručení jest forma, pocházející ze zástavy, stavící se oproti zástavě s držbou, ale vždy vracející se pokud jde o realizaci k původní formě s držbou.

Autor upozorňuje, co jeho theoretickým pojetím lze vysvětliti, co dosud vysvětleno nebylo, co však také ještě nelze vysvětliti a co zbývá dalším badatelům. Práce autorova je nesporně pokrokem v badání nad dluhem a ručením s větší ještě zásluhou, že autor činí tak v jednom z práv slovanských. Vlastní práce autorova jest rozdělena na tři části a sice na kapitulu o zástavě nemovitostí, o zástavě movitostí a o zástavě osoby.

V úvodě vysvětliv ještě některé zajímavosti terminologické, které jen dosvědčují starobylý ráz litevského práva, obrací se v první kapitole ku vystižení podnětu a předmětu dané zástavy nemovitosti, pak líčí vznik dané zástavy nemovitostí a přistupuje potom k obsahu zástavy nemovitosti. Kapitola další tvoří pokračování kapitol dosud vypočtených. Probírá změnu a zánik zástavy nemovitosti. K této části, která tvoří systematicky celek, připojeny jsou dvě kapitoly a sice jedna pojednávající o zástavě věnné a druhá o zástavě vzaté a zástavě bez držby. Zvláště v této autor líčí, jak vyvíjela se exekuce na nemovitosti. Při zmínce o »potok i rozgrablenie« bylo by možno upozorniti na pojednání Kadlecovo Porob rasáp ve Sborníku věd práv. a stát. 1922. Pokud jde o zástavu bez držby, jest zajímavé, že vyskytá se v litevském právu podobný institut jako jest v českém právu zástava s uvázáním.

V oddíle druhém jedná autor nejprve o zástavě movitostí dané a pak o zástavě movitostí vzaté. Velmi zajímavé jest líčení právě posledně zmíněné zástavy. Zástava tato povstávala na základě právního jednání zvaného grabieža. Autor tu používá příležitosti, aby nejen nás seznámil s celým postupem při vzetí movité zástavy, ale pojednává i o institutu zv. kopa. Autor ovšem hledí k t. zv. kopským soudům jen zřetelem k zástavě vzaté, ale přece jen přináší zároveň příspěvek k řešení této sporné otázky.

V oddílu třetím pak předmětem badání autorova jest otázka zástavy osoby a tu opět na prvním místě zástava osoby daná. Autor tu

uvádí, že zakupové v XV. a XVI. století mají předchůdce s podobnými v Ruské Pravdě. Tvrdí také dále, že mezi zakupem a rukojmím jest ten rozdíl, jako mezi zástavou nemovitostí s držbou a bez držby. Ovšem, že tu zajatectví bylo jednou formou rukojemství. Druhá forma zástavy osoby vzatá plynula ze zásady, že mohla býti pro dluhy vedena exekuce i na osobu, což ovšem bylo i v jiných právech slovanských a nikoli pouze v litevském. Zajímavá jest t. zv. pryzporeka, která odpovídala by asi naší obstarce a sloužila asi témuž úkolu.

Práce autorova pokoušejíc se o řešení velmi těžkého problému, jest velmi cenným příspěvkem ku jeho rozřešení. Celá práce ukazuje, že autor hluboce o předmětu uvažoval a neshromáždil prostě jen material vedle sebe. Tím také, že neomezil se pouze a jedině na právo litevské, práce jeho má význam pro dějiny práva slovanského vůbec.

Rauscher,

Kadlec Karel, O potřebě historických glosářů slovanských. Zvl. otisk z díla Księga pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera. Str. 11.

Prof. Kadlec rozepsal se u příležitosti jubilea Balzera o velmi důležité otázky právních dějin slovanských, k jejímž rozřešení ovšem sám Kadlec chce přispěti svým životním dílem. V přítomném článku upozorňuje na základní zásady, podle nichž mají býti sestaveny historické glosáře slovanské. Balzer sám kdysi vytkl tyto zásady, ale od té doby, ač uplynula řada let, nikdo jich ještě neuskutečnil. Prof. Kadlec pracuje již velkou řadu let na právním glosáři slovanském a ze své zkušenosti připojuje k vytknutým zásadám poznámky. Liší se od Balzera tím především, že neomezuje se pouze na terminologii čistě právní, nýbrž chce pojmuti do glosáře i termíny neprávnícké, které se v památkách právních vyskytají. Jsou to termíny odborné z různých oborů života, právě tak jak bohatý a různorodý tok práva. Glosář každého slovanského práva měl by obsahovati podle prof. Kadlece výrazy ze všech jazyků, ve kterých dochovány jsou právní jeho památky. Navrhuje tu různý způsob rozdělení termínů různých jazyků a také po případě i různých abeced. Autor doporučuje také, aby připojovány byly k jednotlivým výrazům etymologické výklady, dále, aby výklady jednotlivých výrazů dály se jazykem národním, nikoli latinským. K vysvětlení výrazů doporučuje citovati ta místa z pramenů, kde se vyskytají, aby ze souvislosti vysvitl vlastní význam. Otázku, zda mají slovníky obsahovati i kratší vědecké výklady výrazů, řeší tak, že mají býti ke glosářům připojeny rejstříky, které by tyto výklady obsahovaly a doplňovaly tak vlastní glosář.

Článek Kadlecův je míněn jako podnět k tomu, aby i v polské vědecké literatuře právnícké sebrán byl materiál k historické terminologii právnícké. Tím ovšem učiněn by byl opětně krok ku předu, k sestavení a sepsání velkého glosáře práva slovanského.

Rauscher.

Namysłowski Władysław, Zarys serbskiego prawa majątkowego w wiekach średnich. Lwów, 1925, str. 47. Pamiętnik historycznoprawy tom. I, z. 2.

Namysłowski obral si za úkol bádati v historii soudního a zvláště soukromého práva srbského. Napsal řadu článků i pojednání o tomto předmětu, jenž je nejen zajímavým, nýbrž probádání jeho je nanejvýše potřebno pro doplnění dějin práva slovanského. Právo srbské uchovalo si řadu institutů ve své původní podobě, třeba bylo odloučeno od ostatních práv slovanských. Tím ovšem podivuhodnější jest podobnost, kterou některé tyto instituty vykazují a tím důležitější jest pro srovnání s právy slovanskými. Zvláště jde tu o právo české a polské. Namysłowski upozorňuje na tyto podobnosti pouze pro právo polské.

V přítomné publikaci podává přehled vývoje majetkového práva srbského a je to vlastně přehledem také jeho dosavadního badání nad právem srbským. Autor líčí tu poprvé vůbec ve vědecké literatuře přehledně vývoj práva vlastnického k nemovitostem, práva obligačního a práva dědického. Dosud v literatuře o srbském právu toho nebylo a autor zjednal si tu značnou zásluhu.

V prvé kapitole autor uvádí prameny majetkového práva srbského. Jsou to podobně jako v právu českém darovací listiny a pak privilegia udělovaná vládci srbskými. Pak jest to důležitý zákoník Štěpána Dušana a konečně kompilace vykazující vlivy byzantské: Nomokanon a Syntagma Matěje Vlastara.

V kapitole druhé jedná o právu k nemovitostem. Vysvětluje nejprve, co jest to »baština«. Byl to právní poměr k nemovitostem přinášející oprávněnému odvozené panství nad věcí, mající charakter však práva stálého a opravňujícího k volnému nakládání s věcí. Baština mohla povstati jediné udělením ze strany vládcovy. Pozemky, které byly dány v baštinu, byly odevzdány rodině v dědičnou držbu, pokud tato rodina byla králi věrna. Z práva, že panovník může tyto nemovitosti odejmouti nebude-li obdařený králi věrným, vyvinulo se obsáhlé právo panovnickovo, které opravňovalo ho k dalšímu udílení pozemků již jednou v baštinu daných, zvláště ve prospěch klášterů. Panovníkovi náležela vůči pozemkům udělených v baštinu vůbec určitá práva, z nichž vytvořila se později určitá závislost osob, jimiž byly pozemky v baštinu dány.

Tato forma vlastnického práva vyvinula se v Srbsku v době, kdy ještě panovala v Srbsku majetková pospolitost. Rody žily v záduhách a majetek jejich byl v plemenštině. Baština byla právním poměrem, blížícím se již individuálnímu vlastnictví. Rozšíření její podporovali srbští vládci i šlechta. Právě mezi šlechtou nabyla velké důležitosti. Přes to však zůstaly v srbském právu i potom zbytky starých majetkových poměrů zádušných. Autor vysvětluje tu sporný art. 41 zákonníka Št. Dušana o dědění mezi příbuznými a pak přistupuje dále ku vysvětlení práva retraktního.

Pak autor obrací se k vysvětlení baštiny selské a tu naskýtá se mu příležitost i ku vysvětlení některých právních poměrů selského lidu srbského vůbec.

Vedle právního institutu baštiny, vyskytá se ještě jiný způsob poměru osoby k věci nemovité, zvaný kupeničije, kupenica. Označovalo se tak plné a neomezené panství nad nemovitou věcí nabytou. Vystupuje tu důležitý motiv, který hraje velkou úlohu ve všech právech, kde vládla majetková pospolitost, která začala se ponenáhlu rozkládati a měniti se ve vlastnictví individuální, totiž rozdíl mezi starým zděděným majetkem a věcmi nově nabytými jedním členem rodinného společenství. Panství právní nad takovou věcí nově koupenou bylo plné a neobmezené a přecházelo na potomky. Autor byl by tu našel analogii i v právu českém.

Na počátku XIV. století vznikl v jihovýchodních krajích Srbska vyskytá se výraz pronija, který označuje analogický právní poměr s lénem a ještě spíše s polským institutem zv. posada. Pozemky dávané v proniji náležely vždy panujícímu a vracely se časem opětně do jeho rukou. Byl to tudíž právní poměr časem omezený.

Ve třetí části autor obrací se k právu obligačnímu. V tomto oboru právním velmi jasně jeví se vliv cizí, byzantský. Za vlivu toho rozeznává se pak dlul (dlg) v poměrech soukromoprávních od kri-vnje, t. j. dluh vznikající z poměrů trestně právních. Autor nejprve probírá koupi a prodej. S tím souvisí otázka exekuce a zajištění plnění. Jedním z nich byla, t. zv. udava, t. j. uvěznění dlužníka až do doby, kdy by dluh zajistil. Byl to jakýsi druh ležení. Jiným druhem exekuce byl t. zv. prjeuzam, t. j. uvěznění jednoho cizince za dluhy druhého. Autor potom přechází ku smlouvě depositní, ku smlouvě zástavní, týkající se nemovitostí, pak k zápůjčce a k rukojemství. Pak zmiňuje se o smlouvě záměnné a o darování.

V kapitole čtvrté probírá autor zvláštní smlouvu předpisů, týkajících se osob, kteří věnují se rolnictví. Souhrn těchto předpisů nazývá se právem vesnickým. Autor zvláště upozorňuje na předpisy o spojování více sedláků ku vzájemné pomoci hospodářské.

V poslední kapitole autor jedná o právu dědickém. Autor líčí vývoj jeho správně ve shodě s vývojem rodinné nedílnosti. Správně poukazuje na nedostatek předpisů o právu dědickém v nejstarších dobách a o jejich rozšíření v době, kdy se rodová a rodinná nedílnost začala rozkládati. Autor byl by tu našel podivuhodné analogie ustanovením zákoníka Štěpána Dušana a mezi zněním statut Konráda Oty a vůbec mezi dědickým právem srbským a českým. Zvláště pozoruhodná shoda jest tu o dědění příbuzných bočných jen do čtvrtého stupně. Pak zajímavá je podobnost o poměrech majetku zděděného a majetku nově nabytého. I v srbském právu mohl člen nedílné rodiny o tomto majetku volně disponovati a po smrti měl tento majetek zvláštní postavení. Stejně charakteristický jest nedostatek ustanovení

o posloupnosti testamentární, která uplatňuje se v srbském právu také vlivem cizím podobně jako v právu českém.

Práce autorova jest záslužná zvláště proto také, že jest první svého druhu. Ač jde tu o přehled, autor seznamuje nás se zajímavými podrobnostmi. Autor však nevyčerpává všechnu literaturu z dějin práva jihoslovanského. To týká se zvláště literatury o záduze jihoslovanské. Měl zvláště použiti prací Kadlecových a literatury tu citované. Pro srovnání měl ovšem, jak řečeno, odvolávati se ne pouze na právo polské, nýbrž i na jiná práva slovanská. Rauscher.

Právo civilní.

Malkovský Karel, Sbíрка předpisů platných na území československé republiky o soukromém pojišťování. Vydáno péčí »Jednoty pro vědy pojistné« v Praze 1925. Stran XV., 454 a dodatek o 12 stranách. Cena nevyznačena.

Otázky týkající se soukromého práva pojišťovacího náležejí jak v theorii, tak v praxi k nejobtížnějším. Pojišťování samo jest hospodářským zřízením neobyčejně složitým a v důsledku toho i právní úprava vztahů pojišťovatelských předpokládá celou řadu zvláštních znalostí, matematických a pojistně technických, které musí si právník předem aspoň částečně osvojit, aby právní normy tohoto oboru plně mohl chápati. U nás jsou tyto nesnáze ještě zvyšovány jednak značnou roztržitostí předpisů právních, poměry pojišťovací upravujících, jednak dvojitostí práva na území našeho státu a posléze, pokud jde o t. zv. historické země i okolností, že větší část ustanovení zákona z 23. XII. 1917 čís. 501 ř. z. (t. zv. zákona o smlouvě pojišťovací) nevstoupila posud v platnost. Právě okolnost posléze uvedená jest příčinou značné nejistoty právní, poněvadž jak theoretické dedukce, tak i rozhodnutí soudní bývají leckdy opírána o ustanovení, která posud nejsou v platnosti.

Za tohoto stavu jest souborné vydání všech pojišťovacích předpisů, platných jak v zemích historických, tak na Slovensku, spolu s přesným vyznačením ustanovení dosud v platnost nevstoupivších, pomůckou velmi vítanou, zejména je-li pracováno s takovou důkladnou svědomitostí, jakou vykazuje se právě sbírka pana odb. přednosty Malkovského.

Sbíрка obsahuje nejen veškery zákony a nařízení, nýbrž i vyhlášky a výnosy ústředních úřadů pojišťování se týkající a to i takové, které jen nepřímou s právem pojišťovacím souvisejí, jako např. některá ustanovení exekučního řádu (§§ 129, 121, 291), zákona o společnosti s ručením obm. (§§ 1, 86, 88, 105), zákona automobilového (§§ 10, 12), zákona o právních poměrech spořitelien (§§ 14, 15), o vystěhovalectví (§ 23) a podobné. Tato obsáhlost není však nikterak na újmu přehlednosti díla, které jest systematicky rozděleno vedle dodatků v pět dílů, tvořících samostatné celky.